

Miljösamverkan
Sverige

Tillsyn av traditionell asiatisk medicin (TAM)

Handläggarstöd och underlag för tillsyn

Länsstyrelserna

Titel: Tillsyn av traditionell asiatisk medicin (TAM) – handläggarsöd och underlag för tillsyn

Datum: 2025-01-31

Webbplats: www.miljosamverkansverige.se

E-postadress: miljosamverkansverige@lansstyrelsen.se

Förord

Inom ramen för projektet ”Hotade arter i alternativ medicin” tog Miljösamverkan Sverige 2007 fram en handlingsplan för hur länsstyrelserna kan jobba med tillsyn av handel med hotade arter. Flera av de arter som traditionellt sett ingår i olika alternativa läkemedel och som används som medicinalväxter inom traditionell asiatisk medicin (TAM) är CITES-listade.

CITES-konventionen omfattar många tusentals växt- och djurarter som är hotade av internationell handel. Arterna delas upp i olika bilagor beroende på handelns påverkan på arternas bevarandestatus. Ändringar i bilagorna görs vart tredje år, då konventionens medlemsländer sammanträder. Nya arter kan då läggas till, strykas eller flyttas från en bilaga till en annan. Syftet med CITES är inte att stoppa handeln med djur- och växtarter men att reglera den så att den inte utgör ett hot. All handel med CITES-listade arter ska vara laglig, spårbar och hållbar.

Under 2024 har Miljösamverkan Sverige genomfört en revidering av materialet för att det ska stämma överens med hur CITES-reglerna är utformade idag, samt med syftet att underlätta länsstyrelsernas arbete med tillsyn av traditionell asiatisk medicin.

Revideringen är genomförd i samverkan med Naturvårdsverket och Jordbruksverket. Revideringen är remitterad till en länsstyrelseintern referensgrupp.

Innehåll

Lagstiftning och berörda myndigheter	6
Lagstiftning	6
Berörda myndigheter	7
Planera tillsynen	9
Förutsättningar för tillsynen	9
Planering	9
Övrigt	10
Samverka med andra myndigheter	11
Checklista för samverkan	11
Val av tillsynsobjekt	12
Produkter	12
Arter	12
Råvaror	12
Övrigt	12
Vilken typ av butiker eller försäljningsställen är aktuella?	13
Hur hittas butikerna eller försäljningsställena?	13
Hur avgränsar vi tillsynen?	13
Avgränsning grupper	14
Förberedelser inför tillsyn	15
*Bolagsverket	15
Råd inför och under tillsynsbesöket	16
Webbplatser	16
Vad du <i>alltid</i> ska reagera på	16
Preparat under disk	17
Spårbarhet	17
Språk och innehållsförteckningar	19
På väg ut	20
Digitala hjälpmedel under tillsynen	20
På plats i butiken	20
Befogenheter vid tillsyn enligt miljöbalken	24
Tillträde	24
Tillträde för att fullgöra en myndighets uppgifter - 28 kap. 1§ miljöbalken	24
Tillträdesrätten och i vilka sammanhang?	24
Hjälp av polismyndigheten	25
Råd inför mediakontakter	26
Förslag till pressmeddelande vid tillsynskampanj	27

Förslag på informationsbrev till verksamhetsutövare inför en tillsynskampanj	29
Förslag på informationsbrev, på engelska, till verksamhetsutövare inför en tillsynskampanj	30
Rutiner inför efterarbetet	32
Delgivning	32
Tidsgränser för att skicka in handlingar och liknande.....	32
Misstanke om brott	32
Överprövning av åklagarens beslut	32
Förebyggande tillsyn	33
Fakta om utvalda artgrupper	34
DNA-analys	34
Växter.....	34
Djur	37
Produktmärkning och beteckningar.....	42
Produktmärkning	42
Regelverk för hygienlokaler och livsmedelsföretag	46
Hygienlokaler	46
Livsmedelsföretag eller livsmedelsverksamhet	46
Bilagor	48
1. Blankett för tillsynsanteckningar.....	49
2. Exempel på importtillstånd CITES-arter	51
3. Information och databaser i utlandet	57

Lagstiftning och berörda myndigheter

Lagstiftning

Här listas de lagar och förordningar som är mest relevanta vid arbete med tillsyn av asiatisk alternativ medicin.

Svensk lagstiftning

- Miljöbalken (1998:808)
 - a. 8 kapitlet; särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter
 - b. 26 kapitlet; tillsyn
 - c. 28 kapitlet; tillträde
 - d. 29 kapitlet § 2b; påföljder
- Artskyddsförordning (2007:845)
- Miljötillsynsförordning (2001:13)

EU-förordningar

- Rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (se speciellt artikel 8 och artbilagor A-D) (kallas ofta "grundförordningen")
- Kommissionens förordning (EG) nr 865/2006 (revideras under början av 2025) om närmare föreskrifter för tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (kallas ofta "genomförandeförordningen")
- Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 2025/6 om förbud mot införsel till unionen av exemplar av vissa arter av vilda djur och växter i enlighet med rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem och om upphävande av kommissionens genomförandeförordning (EU) 2023/2770 (kallas ofta "suspensionsförordningen")

Globala regler

- CITES-konventionen, Konvention för reglering av handel med vissa utrotningshotade vilda djur och växter. Washington den 3 mars 1973 (SÖ 1974:41)

Övrigt

Hos Europeiska kommissionen finns EU:s och medlemsländernas lagstiftningar gällande handel med hotade arter samlade ([Wildlife trade](#)).

På Riksdagens webbsida finns de svenska författningssamlingarna (SFS).

Det finns en gemensam webbsida för den offentliga förvaltningens rättsinformation (www.lagrummet.se). Här finns rättsinformation från Regeringen, Riksdagen, högre domstolar och statliga myndigheter. Det finns även en del internationell information tillgänglig.

På CITES-konventionens webbsida (www.cites.org) finns information om konventionen och handeln med vilda växter och djur. Observera att bilagorna över de arter som listas enligt CITES-konventionen *inte* ska användas inom EU. Inom EU ska bilagorna till rådets förordning (EG) nr 338/97 användas eftersom EU har valt att införa striktare skydd för vissa arter. Vissa arter är enbart listade inom EU men inte enligt CITES-konventionen.

Royal Botanic Gardens (www.kew.org) har mycket information om bland annat forskning.

Berörda myndigheter

A. Förvaltningsmyndighet - CITES MA (Management Authority) - Jordbruksverket

- Har det övergripande samordnande ansvaret
- Utfärdar CITES-tillstånd för import, export och reexport och intyg för kommersiella aktiviteter (så kallade CITES- intyg) och förflyttningsintyg för bilaga A arter.
- Rapporterar till CITES-sekretariatet och EU-kommissionen
- Representerar Sverige inom EU och CITES-konventionen
- Tolkningsansvar för rådets förordning (EG) nr 338/97

B. Vetenskapliga myndigheter- CITES SA (Scientific Authority) – Naturvårdsverket med bistånd av Havs- och vattenmyndigheten samt biträde av Naturhistoriska Riksmuseet enligt överenskommelse.

- Gör vetenskapliga bedömningar som underlag för Jordbruksverkets beslut i ärenden gällande CITES-import- och exportärenden samt CITES-intyg
- Representerar Sverige inom EU:s vetenskapliga CITES- grupp och CITES-konventionen
- Vägledningsansvar för länsstyrelserna (endast Naturvårdsverket)

C. Tillsynsmyndigheter – Länsstyrelserna

D. Verkställande myndigheter – Åklagarmyndigheten (miljöåklagare), Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen

Nyckelord

Genom att söka på nyckelord som *CITES*, *handel med hotade arter*, *hotade arter*, *handel med vilda djur/växter* etc. på myndigheternas webbsidor hamnar du rätt när du söker information.

- www.lansstyrelsen.se (länsstyrelserna)
- www.naturvardsverket.se (Naturvårdsverket)
- www.jordbruksverket.se (Jordbruksverket)
- www.havochvatten.se (Havs- och vattenmyndigheten)
- www.polisen.se (Polismyndigheten)

- www.tullverket.se (Tullverket)
- www.aklagare.se (Åklagarmyndigheten)
- www.nrm.se (Naturhistoriska riksmuseet)
- www.kustbevakningen.se (Kustbevakningen)

Planera tillsynen

I det här kapitlet lyfts ett urval av viktiga aspekter i samband med tillsyn av traditionell asiatisk medicin. Att fördjupa sig inom tillsyn enligt miljöbalken rekommenderas. Läs till exempel Naturvårdsverkets tillsynsvägledning ”Tillsyn enligt miljöbalken” som finns på deras webb. Vägledningen uppdateras kontinuerligt.

Förutsättningar för tillsynen

En fungerande tillsyn kännetecknas av:

1. att det finns styrning, det vill säga planering, prioritering, mål, behovsanalys och uppföljning.
2. att tjänstemannarollen är väldefinierad, det vill säga att fokus ligger på gott bemötande och kunskap. Kompetens och erfarenhet byggs på/upp systematiskt. Tillgänglighet och synlighet är viktigt. Mutor och jäv förekommer inte.
3. ett professionellt utförande, vilket innebär förebyggande arbete med råd och stöd, avvägning och proportionalitet, legalitet och objektivitet, rutiner och mallar, samsyn och samordning i organisationen inklusive andra berörda myndigheter samt att det finns säkerhetsrutiner.

Planering

För att underlätta arbetet med tillsynen bör länsstyrelsen upprätta en tidsplan. Tidsplanen är även tänkt att fungera som en checklista så att inga moment glöms bort. Det finns en del aktiviteter som bör ingå i tidsplanen och som är samma både för enstaka tillsynsbesök och för en tillsynskampanj. Arbetet bör genomföras i följande ordning:

1. Inledande samverkan med andra berörda myndigheter.
2. Hitta och välj ut tillsynsobjekt.
3. Upprätta en lista över tillsynsobjekten.
4. Förankra arbetet internt både med länsledning och kommunikationsansvarig eftersom tillsynsbesöket kan få uppmärksamhet i media.
5. Samverka med berörda myndigheter inför tillsynsbesöken. Inför en större tillsynskampanj är det viktigt att meddela Polismyndigheten i förväg och att begära eventuell hjälp i god tid innan kampanjen.
6. Genomför tillsynen hos verksamhetsutövarna.
7. Efterarbete:
 - a. Skriv tillsynsprotokoll.
 - b. Skriv eventuella förelägganden och åtalsanmälningar.

Det är viktigt att en åtalsanmälan görs så snabbt som möjligt. Den kan kompletteras med fler uppgifter efter hand om det behövs.

8. Om en tillsynskampanj har utförts bör ett eventuellt pressmeddelande om kampanjens utfall och resultat göras i samråd med Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten. Det är dock viktigt att ta hänsyn till eventuella pågående förundersökningar. Du får enbart publicera kampanjstatistik som inte kan härledas någonstans, det är alltså inte tillåtet att nämna företagsnamn, detaljerade geografiska uppgifter eller annat som kan störa en förundersökning.

Övrigt

Tillsyn av traditionell asiatisk medicin sker inom ramen för miljöbalken och följer samma regler som all annan miljöbalkstillsyn (26 kapitlet). Skillnaden är att tillsynen även har stöd i CITES-reglerna.

Det är skillnad på en tillsynskampanj och ett vanligt tillsynsbesök. En kampanj behöver en bredare och mer noggrann planering och flera medarbetare behöver involveras.

Innan en tillsynskampanj startar upp kan det vara lämpligt att informera om tillsynskampanjen och tillhörande regelverk i förväg till vissa typer av verksamheter där det bedöms vara låg risk för medvetna lagbrott, exempelvis hälsokostbutiker som tillhör större kedjor. Informationen kan annonseras på myndighetens webbsida, på sociala medier, genom direkta informationsbrev etc.

Samverka med andra myndigheter

Samverkan mellan berörda myndigheter är mycket viktigt för att tillsynen ska kunna genomföras på ett effektivt sätt. Länsstyrelsens ansvar för samarbete mellan myndigheter regleras bland annat i 14 § miljötillsynsförordningen (2011:13). För att förebygga miljöbrott och för att effektivisera hanteringen av dessa brott, ska länsstyrelsen verka för samarbete mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och de myndigheter som svarar för den operativa tillsynen enligt miljöbalken.

Om länsstyrelsen kommer att bedriva operativ tillsyn av traditionell asiatisk medicin rekommenderas att länsstyrelsen tidigt i arbetet etablerar kontakt med i första hand Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten men eventuellt även med Tullverket och aktuell kommun.

Möten och dialog mellan berörda tjänstemän vid de olika myndigheterna rekommenderas för att underlätta kontakterna i samband med det operativa arbetet. Dessa möten kan vara informella. I samband med tillsynsbesöken är ett gott stöd från andra berörda myndigheter som är insatta i frågeställningarna av mycket stort värde. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och länsstyrelsen bör efter mötena vara införstådda med vilka roller var och en har i arbetet innan tillsynsarbetet sätter i gång. Lämpliga tider för genomförandet av länsstyrelsens operativa tillsynsinsatser bör diskuteras mellan myndigheterna eftersom polis och åklagare ska kunna stötta länsstyrelsen i arbetet om det behövs, till exempel om polisen behöver medverka vid eventuella beslag. *Observera* att det endast är polisen som får göra beslag i artskyddsärenden.

Om andra berörda myndigheter inte kan medverka aktivt är det ändå viktigt att länsstyrelsen informerar om det planerade arbetet och meddelar när tillsynsbesöken kommer att ske.

Om det blir en större riktad tillsynsinsats eller en tillsynskampanj vill Jordbruksverket bli informerade. De kan då planera för att vara tillgängliga för frågor från länsstyrelsen, till exempel vid uppföljning av dokumentation. Jordbruksverket får också ofta mediefrågor vid tillsynsinsatser och kampanjer även om myndigheten inte är direkt involverade i dessa.

Checklista för samverkan

1. Etablera kontakt med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och kommunens miljöförvaltning (livsmedel- och/eller hälsoskydd).
2. Bjud in till träff (digitalt eller fysiskt beroende på möjligheter).
3. Diskutera arbetet, rollfördelning, behov av hjälp, tidsplan, resurstillgång etc.
4. Gör en slutlig avstämning några dagar innan de planerade tillsynsbesöken.

Val av tillsynsobjekt

Det är inte rimligt att gå igenom hela sortimentet i en butik, bestäm därför först vad tillsynen ska fokusera på. Som i all tillsyn är det viktigt att ha syftet med tillsynen klart för sig *innan* tillsynen bedrivs.

Produkter

Det är väldigt svårt att fokusera på en viss art eftersom arter kan förekomma i många olika typer av produkter. Ett alternativ kan vara att fokusera på en viss typ av produkt, till exempel bantningspreparat, produkter för potens avsedda för män, produkter för styrka, väldoft eller hudvård. Det är troligt att sortimentet i en butik är uppställt enligt syfte och funktion med produkterna. Produkter kan även sorteras enligt varumärke.

Arter

Om du hellre vill leta efter enskilda arter kan det vara klokt att välja ut några olika produkter per användningsområde, annars finns en överhängande risk att tillsynen blir svår. Det är nämligen viktigt att ha förkunskap om vilka arter som vanligen finns i vilka typer av produkter. Vilka arter som väljs ut kan baseras på arter som du har misstanke om eller som verkar vara högaktuella i ett visst område, till exempel stadsdel eller tätort. Kontakta Tullverket och be om statistik över vilka beslag som gjorts i närtid i ditt län för att få en uppfattning om aktuella arter.

Råvaror

Akupunktörer kan ha hundratals olika råvaror, och dessa beskrivs oftast bara med kinesiska tecken för arten. Det förekommer även tecken på bland annat thailändska, vietnamesiska, japanska, koreanska, med flera. Här kan du välja att fokusera på ett fåtal arter som ni särskilt letar efter, till exempel *Saussurea costus* (kungsskära), sköldpaddsskal, ginseng och så vidare. Det är viktigt att ha i åtanke att typsnittet på tecknen kan variera, vilket försvårar tolkningen, så en förlaga att jämföra med är avgörande för en lyckad tillsyn.

Övrigt

För att få en bild av handelns omfattning är det en god idé att börja med att göra en inventering av potentiella tillsynsobjekt inom det egna länet. Inventeringens syfte är att hitta butiker och andra verksamheter som kan tänkas sälja de produkter/arter/råvaror som du och dina kollegor har valt att granska. Det kan vara svårt att ha koll på vilka verksamheter som finns i länet. Hälsokostbutiker kan till exempel omsättas med ganska hög frekvens. Butikens namn ger heller inte alltid en fingervisning om vad det är för typ av verksamhet.

Om det förberedande arbetet känns överväldigande så ta ett steg tillbaka och begränsa vad det är som ska tillsynas. Det viktigaste är att komma i gång med tillsynen, inte att den blir heltäckande.

Vilken typ av butiker eller försäljningsställen är aktuella?

Om en butik eller verksamhet erbjuder något av nedanstående kan den vara aktuell för tillsyn:

- Akupunktur
- Asiatisk medicin
- Asiatiska livsmedelsbutiker (det är troligt att förpackningar har text med skrivtecken, främst avsett för asiatiska konsumenter)
- Gym och gymgrossister (kosttillskott, proteinpulver etc. avsett för muskelbyggande)
- Homeopatiska behandlingar
- Hälsokost (förpackningstexter är troligen på engelska, avsett för en global marknad), ett annat begrepp är ”kosttillskott”
- Massage
- Naturläkemedel
- Zonterapeutiska behandlingar
- Örtmedicin

Hur hittas butikerna eller försäljningsställena?

Sökningar på internet rekommenderas. Bra söksträngar kan vara ”alternativ medicin”, ”asiatisk medicin”, ”kinesisk medicin” eller de aktuella artnamnen och då eventuellt även i kombination med ”butiksförsäljning” och/eller geografisk begränsning. Sökningar med olika sökmotorer rekommenderas också eftersom sökresultaten kan skilja sig åt.

För kontakt eller information om branschföretag kan Akupunkturförbundet eller Kommittén för komplementär och alternativ medicin (KAM) vara till hjälp.

Rundvandringar i centralorter kan ge uppslag på tillsynsobjekt. Notera verksamhetens namn och adress för att sedan kunna söka vidare på webben. Ta kontakt med kommunerna. Fråga miljö- och hälsoskyddsinspektörer respektive kommunekologer vilka verksamheter och butiker som de känner till i respektive kommun. Fråga efter register över anmälda eller godkända livsmedelsföretag och hygienlokaler.

Hur avgränsar vi tillsynen?

Den operativa tillsynen bör i första hand bedrivas mot fysiska butiker eller behandlingsställen. Internetförsäljning och liknande, där verksamheten har oklar geografisk hemvist, kommer att kräva omfattande resurser och samarbete mellan länsstyrelserna. Vid misstanke om brott utanför länets gränser ska länsstyrelsen anmäla detta till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten.

Om inventeringen av butiker och försäljningsställen ger alldeles för många uppslag, i förhållande till de resurser som har avsatts för tillsynen, så går det

att avgränsa ett urval. Detta kan exempelvis göras genom en riskbedömning av var det med största sannolikhet kommer att påträffas olagliga varor, eller att välja en geografisk avgränsning.

Avgränsning grupper

Många fysiska butiker sorterar sitt utbud efter kategori. Nedan listas några av de vanligast förekommande kategorierna som du kan utgå ifrån vid tillsynen.

Bantningspreparat

Cactaceae spp. – Kaktusväxter som förekommer i pulverform i teer, snabbkaffe, choklad, etc. Finns även i tabletter.

Hoodia spp. – Hoodia är en suckulent som används i syfte att minska aptiten. Förekommer ofta i tablett- eller pulverform, och även i kapslar och te.

Hudvårdsprodukter, krämer och schampo

Acipenser spp. – Störartade fiskar och kaviar finns i lotion, ansiktsmasker, schampo, hårgelé, etc.

Aloe spp. – Dessa suckulenter finns i salvor, hudvård generellt, kapslar, tabletter, etc.

Cactaceae spp. – Kaktusväxter finns i produkter mot solbränna, hudskador, i tvål, tandkräm, stylingprodukter, schampo, balsam, fuktande ansiktsmasker, olja för utvärtes bruk, etc.

Orchidaceae spp. – Orkidéer används i schampo, balsam, fuktkrämer, hårmasker, etc.

Hälsofrämjande produkter

Stärkande, immunförsvar, blodtryck

Orchidaceae spp. – Orkidéer återfinns i teer, som skivade rötter, små bitar till soppa, etc.

Prunus africana (synonym *Pygeum africanum*) – Från det afrikanska körsbärsträdet tas bark som används för att lindra och dämpa inflammationer, etc. Saluförs ofta som "Pygeum".

Värkstillande, blodrenande, mot hosta och reumatism

Kungsskära (*Saussurea costus/S. lappa*) – korgblommig växt som odlas i stor skala, insamling av vilda exemplar förekommer dock.

Styrka, muskler, stärkande "för män", sexdrift, prostatabesvär

Hippocampus spp. – Sjöhästar finns främst i tabletter för att främja sexuell hälsa, mot svaghet, etc.

Prunus africana (synonym *Pygeum africanum*) – Från det afrikanska körsbärsträdet tas bark som används mot prostatabesvär, tunn hårväxt, för att främja sexuell hälsa, etc. Saluförs ofta som "Pygeum".

Väldoftande produkter

Aquilaria spp. – Agarträ, även kallat oud, är en mörk kärnved som används i parfym och rökelse, som olja eller säljs i form av träbitar.

Förberedelser inför tillsyn

När du har gjort ditt urval av tillsynsobjekt bör du upprätta en lista för varje tillsynsobjekt som du har tänkt att besöka. Listan bör innehålla följande information:

- Butiks-/verksamhetsnamn
- Besöksadress
- Firmanamn (information från exempelvis Bolagsverket*)
- Firmatecknare, ansvarig person (information från Bolagsverket*)
- Firmatecknarens adress där denne är skriven (information från Skatteverket)
- Organisationsnummer (information från Bolagsverket*)
- Telefonnummer till butik och firmatecknare
- Webbplats? Verksamheter kan ha både en fysisk butik och försäljning online
- E-post

Listan behöver inte vara komplett i alla delar men ju mer information som du har från början, desto smidigare kommer efterarbetet att gå.

Butikernas egen information och marknadsföring om aktuella produkter (exempelvis egna hemsidor eller annonser) är också värdefulla att ha med sig vid tillsynsbesöket.

Förslagsvis kommuniceras listan över samtliga tillsynsobjekt med Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. De kan ha ytterligare information om verksamheterna som kan bidra till riskbedömningen, som urvalet av tillsynsobjekt bör baseras på.

***Bolagsverket**

Inom ramen för länsstyrelsernas tillsynsuppdrag går det att söka ut företag och information om företaget i Bolagsregistret. Länsstyrelserna som samlad myndighet har inte abonnemang hos Bolagsverket utan det är upp till varje enskild länsstyrelse alternativt enhet/avdelning att teckna ett sådant vid behov. Det kan vara värt att kolla på din länsstyrelse om det redan finns ett abonnemang som du kan nyttja för att söka ut information för de företag som du är intresserad av. Observera att en verksamhetsutövare själv måste ha registrerat sig hos Bolagsverket för att det ska gå att söka ut information om företaget.

Råd inför och under tillsynsbesöket

Webbplatser

Börja gärna med att granska webbplatser för de verksamheter du planerar att besöka. Saluförs det produkter som redan på förhand kan identifieras innehålla CITES-listade arter, till exempel *Pygium* eller *Hoodia*? Spara skärmdumpar försedda med datum som underlag för kommande tillsyn och eventuella åtalsanmälningar.

Vad du *alltid* ska reagera på

När du bedriver tillsynen är det särskilt viktigt att du alltid reagerar när du stöter på innehåll av vissa arter eller släkten eftersom de är särskilt hotade, eller för att handeln är reglerad för samtliga arter i släktet. Detta gäller:

- *Acipenseriformes spp.* (ordningen störartade fiskar) - Samtliga arter är minst B-listade. Två arter är A-listade: CITES-listade: *Acipenser brevirostrum* (kortnosad stör) och *A. sturio* (europeisk stör).
- *Aloe spp.* (aloe) - Samtliga arter utom *Aloe vera* är minst B-listade, många är A- listade. *Aloe vera* är alltså helt undantagen från CITES-listningen.
- *Aquilaria spp.* (örnträd) – Alla arter är B-listade.
- *Boidae spp.* (boaormar) - Samtliga arter är minst CITES-listade på bilaga B, förutom de som är A-listade.
- *Cactaceae spp.* (kaktusar) - Samtliga arter är minst CITES-listade på bilaga B, förutom de som är A-listade. Det finns tre släkten av kaktus som inte är CITES-listade. Några artificiella hybrider faller också utanför listningen.
- *Elasmobranchii* (hajartade fiskar) – Många arter av hajar är B-listade, till exempel vissa revhajar, samtliga hammarhajar, samtliga rävhajar, samtliga gråhajar och vissa enskilda arter. Ingen art är A-listad.
- *Hippocampus spp.* (sjöhästar) – Samtliga arter är B-listade.
- *Hoodia spp.* (hoodia) – Samtliga arter är B-listade.
- *Manis spp.* (myrkottar) – Släktet är B-listat men majoriteten av arterna är A-listade.
- *Moschus spp.* (myskdjur) – Hela släktet är CITES- listat, populationer från vissa länder är A-listade, övriga är B-listade.
- *Orchidaceae spp.* (orkidéer) - Samtliga arter är minst CITES-listade på bilaga B, förutom de som är A-listade.
- *Panthera spp.* (tiger, leopard, jaguar, snöleopard, lejon) – I stort sett alla arter är A-listade, endast vissa populationer av lejon är B-listade. De afrikanska lejonen är B-listade.
- *Pythonidae spp.* (pytonormar) - Samtliga arter är CITES-listade, en art är A-listad, övriga är B-listade.

Saussurea/Aucklandia (kungsskära/*Saussurea costus*, *S. lappa*, *Aucklandia lappa*) - A-listad. Odlas i stor skala, men insamling av vilda exemplar förekommer. Ingen annotering finns för arten, alla former och produkter omfattas alltså av CITES-reglerna.

Preparat under disk

Förutom de preparat som säljs på hylla i butiken kan det förekomma preparat som måste beställas eller som säljs "under disk", det vill säga produkten är gömd i butiken. Det kan exempelvis handla om blekningsmedel, exklusiva produkter som anses särskilt verksamma eller eftertraktade, till exempel om de är tillverkade av vildsamlade växter eller djur. Det kan gälla hela eller bitar av rötter av odlad eller vild ginseng, produkter av vild kungsskära (*Saussurea costus*), produkter av tiger eller panter (exempelvis buljong kokt på tigerben eller pulver av malda ben), tigerpenis, äkta myskprodukter, produkter som innehåller ormgifter och så vidare. En del av de specifika arterna med mycket gammal tradition av användning tillskrivs vissa egenskaper, att de ska blandas till på ett visst sätt för att få verkan och så vidare.

När det gäller asiatiskt ikoniska arter så framhävs dessa just för att de är ikoniska. Det är oftast arter som har använts under hundra- eller tusentals år inom den traditionella asiatiska medicinen och som genom sin historia av användande därför anses vara väldigt exklusiva. De riktigt exklusiva, ikoniska produkterna är dyra och har en mer begränsad målgrupp än mängdprodukter som till exempel bantningspreparat. De exklusiva produkterna finns sällan synliga i öppna butiker eller verksamheter, de är därmed svåra att hitta genom tillsyn och det är inte rimligt att lägga resurser på att leta aktivt efter dessa. Fokus måste därför ligga på det som verkligen går att komma åt genom tillsynen. Det är ändå alltid viktigt att även titta i dolda utrymmen vid tillsynsbesök.

Spårbarhet

Bantningspreparat är något som går att hitta väldigt lätt (hoodia, orkidéer och kaktus). Först är det viktigt att kontrollera i EU:s CITES-förordning 338/97 (eller i databasen [Species+](#)) om en viss art omfattas av en annotering (markeras med # i artlistorna till förordningen och på Species+). En annotering kan till exempel innebära att förpackade produkter som är färdiga att säljas inte omfattas av någon CITES-listningen och är därmed inte reglerade.

Om det saknas undantag genom annoteringar kan produkter ändå vara lagliga att handla med om alla tillstånd finns, men dessa kan ligga några steg bakåt i distributionskedjan. Verksamhetsutövaren ska kunna ta fram och visa de tillstånd som krävs för att produkten ska anses vara laglig. Om tillstånden inte finns till hands kan verksamhetsutövaren få några dagar på sig att ta fram dessa. De kan behöva be sin leverantör om kopior på ursprungliga importtillstånd etc. Detta kan vara en process som tar lite tid men det är nödvändigt för att ge den spårbarhet som krävs för att visa att produkten är lagligt importerad till EU.

Varje parti som importeras till EU ska ha exporttillstånd från avsändarlandet samt importtillstånd från det första importlandet i EU. Det finns ett krav på spårbarhet men ju längre handlingskedjan blir desto svårare blir det att hitta källan till ett eventuellt lagligt köp. Det räcker att verksamhetsutövaren kan uppvisa kopior på importtillstånd till EU och fakturor som styrker lagligt köp inom EU. Gäller det A-listade produkter ska det dessutom finnas CITES-intyg. Observera att CITES-intyg kan ha vissa begränsningar och dessa anges i så fall i intyget.

Omvänd bevisbörda

Förutom att det är viktigt med spårbarhet, faller spårbarheten dessutom in under omvänd bevisbörda. Omvänd bevisbörda innebär att verksamhetsutövaren måste kunna bevisa att den CITES-listade art som tillsynsmyndigheten hittar till exempel är odlad (lagligt ursprung måste kunna styrkas med intyg), att det finns giltiga tillstånd att handla med den eller att produkten innehåller en art som inte är CITES-listad. Bilaga A-växter som är odlade, och odlingen är styrkt med intyg, är undantagna krav på CITES-intyg enligt artikel 62 punkt 2 i kommissionens förordning 865/2006.

Det är viktigt att komma ihåg att det vetenskapliga namnet måste framgå för att hamna rätt i bevisningen. Det borde vara lättillgänglig dokumentation för verksamhetsutövaren att plocka fram eftersom produkterna oftast köps in från grossister.

När det gäller CITES-listade arter där det finns undantag i annoteringar måste tillämpningen av undantaget kunna påvisas och bevisas. Står det att en produkt innehåller en art även om den inte gör det, så hanteras det fortfarande som en del av CITES eftersom produkten *påståtts* innehålla en sådan art.

Mer om dokumentation

Jordbruksverket kräver en kopia på det ursprungliga importtillståndet. De kräver inte originalet eftersom ursprungsförsändelsen ofta är så pass stor att den delas upp för att sedan skickas ut till flera aktörer längre fram i försäljningskedjan. En kopia på importtillståndet är inte giltigt på det sätt som ett original är, utan fungerar som dokumentation som kan styrka den lagliga bakgrunden *tillsammans* med andra handlingar.

Enligt Jordbruksverket är det:

- tillåtet för *första importören* att maska uppgifter om exportör. Detta för att det ofta är något som importören ser som affärshemligheter. Det är i dagsläget också det enklaste sättet för tillsynsmyndigheten att över huvud taget få tillgång till en kopia på importtillståndet.
- aldrig tillräckligt att enbart hänvisa till ett export-/importnummer (detta är också prejudikat från domar för levande B-listade djur). Detta beror på att det är svårt för enskilda att kolla upp numren, och den enskilde ska ha reell möjlighet att bilda sig en första uppfattning om tillståndets giltighet, det vill säga att det rör sig om rätt art och rätt typ av produkt etc.

Även om Sverige inte står som importland på ett importtillstånd eller att det inte är Jordbruksverket som utfärdat CITES-intyget, utan ett annat EU-medlemsland, är tillståndet/intyget fortfarande giltigt eftersom EU är en inre gemensam marknad.

Handelsnamn och trivialnamn

Handelsnamnet för *ett preparat/en produkt* står aldrig utskrivet på ett intyg eller tillstånd. På intyg och tillstånd står det vetenskapliga namnet för arten, medan trivialnamnet för arten endast står med om ett sådant finns. Det är inte alltid som det finns trivialnamn/handelsnamn och det kan finnas flera olika namn som används parallellt, eller som är mer eller mindre aktuella. På utländska tillstånd och intyg står följaktligen det utländska trivialnamnet för arten om ett sådant finns.

Språk och innehållsförteckningar

De preparat som är avsedda för den globala marknaden har vanligtvis innehållsförteckningar på engelska. Mycket av det som Tullverket beslagtar är från Thailand, och flertalet av ingredienserna i dessa produkter är odlade. Eftersom många beställer preparat över internet så finns det ett intresse av innehållsförteckningar på engelska. Detta underlättar Tullverkets arbete men det kan även underlätta tillsynen eftersom det blir enklare att utläsa preparatens innehåll och om någon av de innehållande produkterna är odlade. *Observera* att en odlad art inte automatiskt innebär att den är undantagen alla krav på tillstånd.

Det är viktigt att tänka på att de vetenskapliga namnen på arterna ofta är felstavade och att du då inte får träff när du söker i Species+ och bilagorna. Det kan därför vara ett lämpligt första steg att googla det vetenskapliga namnet för att se om det dyker upp förslag på andra stavningar. Felaktigheterna kan mycket väl bero på att producenterna inte har djupare kunskaper i engelska och inte heller är vana vid våra bokstäver. Men det kan även förekomma medvetna försök att vilseleda myndigheter.

De mest sällsynta/exklusiva preparaten säljs troligen med etiketter och innehållsförteckning på kinesiska dels för att kunderna som produkterna är avsedda för huvudsakligen finns inom den språkgruppen, dels för att framhäva det exklusiva, traditionella och ikoniska med produkten. Skulle en produkt med benämningar och innehållsförteckningar med kinesiska, thailändska, vietnamesiska, japanska, koreanska, etc. tecken hittas vid ett tillsynsbesök så är det definitivt läge att bli misstänksam. Det är mycket viktigt att ha detta i åtanke under tillsynen eftersom det kan ge en fingervisning om innehållet i en produkt.

I asiatiska livsmedelsbutiker är produkttexterna ofta i form av skrivtecken. Detta är ytterligare en svårighetsgrad att ta hänsyn till under tillsynen eftersom det inte är rimligt att läsa allt. Då kan det vara bra att ha i bakhuvudet att det som är allra mest exklusivt förmodligen finns gömt "under disk" eller måste beställas. Kom ihåg att titta i dolda utrymmen vid tillsynen.

På väg ut

- Var alltid två personer på tillsynsbesöken! Det behöver nödvändigtvis inte vara två handläggare från länsstyrelsen utan det går att samköra tillsynen tillsammans med exempelvis kommunens livsmedel- och hälsoskyddsinspektör.
- Bestäm om tillsynen ska vara oanmäld eller föranmäld.
- Studera exempel på importtillstånd, se bilaga 2.
- Informera en kollega och närmaste chef på kontoret så de vet var ni kommer att befinna er och vad ni utför för typ av tillsyn. Detta är viktigt dels ur säkerhetssynpunkt, dels om det blir stort intresse från media.
- Informera NOA (Nationella Operativa Avdelningen på Polismyndigheten) och eventuellt även åklagare om att tillsynsbesök kommer att genomföras och även vilka datum och tider som är aktuella för besöken. Framför allt om du vid tillsynsbesöket uppmärksammar överträdelser som du behöver direkt polishjälp med, exempelvis beslag.
- Se till att ha rollerna klara innan tillsynsbesöket. Vem fotograferar? Vem pratar med butiksinnehavaren? Vem kontrollerar tillstånd och intyg? Ska ni turas om att gå igenom butiken?
- Ha uppdaterade telefonnummer i din mobiltelefon till miljöåklagare och polis, till kollegor på kommunen och länsstyrelsen samt till din chef och kommunikationschefen på länsstyrelsen.
- Glöm inte att packa ner:
 1. din tjänstelegitimation
 2. kamera/mobiltelefon
 3. förstoringsglas
 4. eventuella översättningsnycklar (i form av app och eventuellt även fysiska)
 5. penna och papper
 6. skrivplatta (clipboard)
 7. ett fysiskt tillsynsprotokoll eftersom det fortfarande inte finns någon tillsyns-app tillgänglig

Digitala hjälpmedel under tillsynen

Det finns bra appar att använda för att översätta språk samt asiatiska tecken med. Google Translate är också ett bra hjälpmedel. Det går att skanna tecken och texter i vissa appar och få fullgoda översättningar.

På plats i butiken

- Presentera er och berätta var ni kommer ifrån. Visa era tjänstelegitimationer.

- Be att få tala med firmatecknare eller annan ansvarig person. Försäkra dig om att det är rätt person. Om denne inte finns på plats, be om kontaktuppgifter och fråga vem det är som är ansvarig på plats för tillfället.
- Tala om syftet med tillsynsbesöket.
- Tala om varför ni besöker just denna verksamhetsutövare (exempelvis kan man säga "Jag har sett på internet att ni säljer hel rot av ginseng som är en skyddad art.").
- Om ni vill och känner att det passar kan ni gå igenom grunduppgifterna i tillsynsprotokollet tillsammans med verksamhetsutövaren.
- Titta runt i butiken, orientera er om hur det ser ut och vilken typ av produkter som finns framme till försäljning.
- En av kontrollanterna kan vid behov fortsätta att prata med den ansvarige personen i butiken medan den andra går igenom produkter i hyllor, alternativt letar ni båda i olika sektioner av verksamheten.
- Om du noterar produkter som du misstänker innehåller de aktuella arterna, fråga vilken leverantör som de anlitar för beställning av produkterna och be att få se dokumentation/giltiga tillstånd. För mer information om dokumentation, läs under rubriken *Dokument som du eventuellt ska fråga efter* längre ner i detta kapitel.
- Dokumentera genom att fotografera produkterna *där de påträffas*. Få med prismärkning och innehållsförteckning samt mängd eller antalet förpackningar. Notera det totala antalet förpackningar i butiken. Det är viktigt att få med prislappen på foto så att det är klarlagt att preparaten är till försäljning. Var mycket noga med att också ta några vy-bilder så att det är säkerställt att preparaten verkligen säljs på den aktuella platsen.
- Kontrollera faktiskt innehåll, det vill säga att det finns något i förpackningarna.
- Om du noterar uppenbara överträdelser (till exempel när en butik själv har importerat produkter och det saknas tillstånd) så bör miljöåklagare eller polis kontaktas *på en gång* för beslut om omedelbart beslag. Om du inte kan få ett beslag på en gång är det bra om du dokumenterar så mycket som möjligt. Räkna varorna, fotografera så mycket du kan, notera batch-nummer, etc. Informera även butiksinnehavaren om att varorna inte får säljas.
- Om butiken eller försäljningsstället för tillfället inte har någon av de aktuella arterna eller produkterna, fråga om de hanterar produkter med innehåll av de aktuella arterna.
- Be om att få se butikens eller behandlingsställets lager. *Observera* att det är viktigt att båda från tillsynsmyndigheten/-erna är med när ett lager går igenom. En kontrollant bör fotografera och den andra ska leta efter produkter.

- Om verksamhetsutövaren nekar tillträde* till butik eller lager så informerar ni om att ni har tillträdesrätt som tillsynsmyndighet och att ni kan begära handräckning från Polismyndigheten om ni nekas tillträde. Ni har rätt att få tillträde även om det finns förbud mot besök enligt livsmedelslagstiftningen. Om de fortsätter att neka tillträde så kontaktar ni polisen för handräckning.
- Om verksamhetsutövaren är hotfull, lämna butiken! När ni är tillbaka på kontoret gör ni eller er chef en polisanmälan om hot mot tjänsteman. Rutiner för detta finns på respektive länsstyrelse.

Observera! Du/ni får inte provocera fram ett brott genom att be verksamhetsutövaren ta hem produkter.

***Förtydligande angående tillträdesrätt**

Handläggare har rätt till tillträde vid tillsyn i verksamheter som inte är privata bostäder. Det är 28 kap. 1 § punkt 2 miljöbalken som ger stöd för handläggare att få tillträde till lokaler som nyttjas av en verksamhet när tillsyn bedrivs med stöd av CITES-reglerna. Eftersom EU:s CITES-förordningar gäller utöver, eller vid sidan av miljöbalken och artskyddsförordningen, så finns lagstödet i punkten 2, det vill säga att tillsynen bedrivs enligt EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde. Det finns därmed lagstöd för att tillsyn kan bedrivas även i dolda utrymmen hos verksamheter som hanterar CITES-listade arter i kommersiella sammanhang. Med dolda utrymmen menas exempelvis lagerlokaler, förråd, skåp, under disk i butik etc. Om en verksamhetsutövare vägrar att ge tillträde bör länsstyrelsen begära hjälp av Polismyndigheten.

Dokument som ni ska fråga efter

Vid försäljning av produkter eller delar av B-listade djur och växter har tjänsteperson vid behörig myndighet rätt att få ta del av dokumentation som styrker var exemplaren kommer ifrån. Dokumentation ska vara spårbar och kan exempelvis bestå av:

- Kundens kopia av importtillstånd i original, eller kundens kopia av importtillstånd till första EU-land
- kvitton eller fakturor för handel inom EU
- CITES-intyg för A-listade arter. Observera att det finns undantag.

Dokumentationen gör att exemplaren av arter eller produkter som innehåller arten kan spåras om det skulle behövas. Om det saknas sådana handlingar så är försäljningen olaglig och ska behandlas på samma sätt som om det var A-listade arter (Rådets förordning (EG) 338/97 artikel 8.5). Produkten ska då tas i beslag av polisen och länsstyrelsen lämnar in en anmälan om misstänkt artskyddsbrott.

Exempel på importtillstånd som är utfärdade av Jordbruksverket för listade arter finns i bilaga 2. Ett tillstånd kan omfatta sju arter och ett mer eller mindre obegränsat antal exemplar av dessa arter. Man använder sig då av ett system med bilagor till tillståndet. Ett tillstånd ser likadant ut oberoende av om det är A- eller B-listade arter.

Tänk på att det råder omvänd bevisbörda. Verksamhetsutövaren måste kunna bevisa för myndigheten att det inte är en CITES-listad art som säljs, exempelvis genom att uppvisa giltiga importtillstånd eller CITES-intyg för CITES-listade arter. Om det finns tillstånd för en CITES-listad art måste det vetenskapliga namnet tydligt framgå på dokumentet. Läs mer under "*Omvänd bevisbörda*" i början av detta kapitel.

Befogenheter vid tillsyn enligt miljöbalken

Detta kapitel omfattar vad som är viktigt att tänka på vid tillsyn och vilka befogenheter tillsynsmyndigheten har.

Tillträde

För att kunna genomföra de tillsynsuppgifter som myndigheterna ska utföra krävs att myndighetens personal har möjlighet att få tillträde till enskilda anläggningar och markområden.

Bestämmelser som ger myndigheternas personal rätt till sådant tillträde finns i 28 kapitlet i miljöbalken. I det kapitlet finns även bestämmelser som kan vara nödvändiga för att en verksamhetsutövare ska kunna utföra de undersökningar eller vidta de skyddsåtgärder som krävs, till exempel villkor i tillståndsbeslut.

I 28 kap. 6 § finns en särskild aktsamhetsregel om att åtgärder enligt 28 kap. 1-5 §§ ska utföras så att minsta skada och intrång orsakas.

Tillträde för att fullgöra en myndighets uppgifter - 28 kap. 1§ miljöbalken

I första hand bör tillsynsmyndigheten komma överens med verksamhetsutövaren om tillträde. I den mån en effektiv tillsyn förutsätter oanmälda inspektionsbesök bör dessa genomföras även om tillträde inte medges. Tillsynsmyndigheten bör tvångsvis bereda sig tillträde endast om ägaren eller innehavaren motsätter sig tillträde.

Det understryks i förarbetena till miljöbalken att endast sådana åtgärder får vidtas som behövs för att myndigheten ska kunna uträtta sina uppgifter. En myndighet har alltså inte längre gående rätt än vad som motiveras av myndighetens egna skyldigheter.

Tillträdesrätten och i vilka sammanhang?

Tillträdesrätten innebär, utöver rätten att få vistas på fastigheten, att någon annan än ägaren i vissa fall har rätt att ta egendom i anspråk för att utföra både undersökningar och vidta mer eller mindre omfattande åtgärder, även om ägaren motsätter sig det. En myndighet, eller någon som har uppdrag av en myndighet att utföra ett visst arbete, har rätt att få tillträde till fastigheter, byggnader, andra anläggningar samt transportmedel för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt miljöbalkens bestämmelser.

Tillträde till transportmedel kan bli aktuellt till exempel när en tillsynsmyndighet ska utföra uppgifter i frågor om olovlig hantering av skyddade/utrotningshotade djur- eller växtarter. Tillträde till bostäder får endast ske under förutsättning att det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa, se 26 kap. 6 § andra stycket miljöbalken. Begränsningen vad gäller tillträde till en bostad gäller inte utanför själva bostaden, till exempel i en villaträdgård. Om det finns misstanke om att ett brott har begåtts som har fängelse i straffskalan får

därutöver åklagare, polis eller domstol besluta om husrannsakan enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken.

28 kap. 1 § punkt 2 ger stöd för handläggare vid tillsynsmyndigheten att få tillträde till lokaler, som nyttjas av en verksamhet, när tillsyn bedrivs med stöd av CITES-reglerna. Eftersom EU:s CITES-förordningar gäller utöver, eller vid sidan av miljöbalken och artskyddsförordningen, så finns lagstödet i punkt 2, det vill säga att tillsynen bedrivs enligt EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde. Det finns därmed lagstöd för att tillsyn kan bedrivas även i dolda utrymmen hos verksamheter som hanterar CITES-listade arter i kommersiella sammanhang, till exempel lagerlokaler, förråd, skåp, under disk i butik, etc. Om en verksamhetsutövare vägrar att ge tillträde bör länsstyrelsen begära hjälp av Polismyndigheten.

Koordinera tillsynsbesöket

Länsstyrelsernas djurskyddshandläggare har utökade befogenheter vid tillsyn. Det är ett av flera skäl till att det är en god idé att samverka djurskydds- och artskyddshandläggare emellan. Koordinera därför gärna ditt tillsynsbesök tillsammans med en djurskyddshandläggare vid exempelvis tillsyn av bostäder.

Hjälp av polismyndigheten

Om tillträde till en anläggning eller ett område vägras, finns möjlighet att begära hjälp av polisen, se 28 kap. 8 § miljöbalken. Polismyndigheten ska i detta sammanhang inte utföra några andra åtgärder än att skydda och hjälpa tillsynsmyndighetens personal, om det föreligger risk för hot eller handgripligheter i samband med tillsynens utövande. Det understryks i förarbetena att möjligheten inte ska användas annat än när det är nödvändigt för att tillträde eller en åtgärd ska kunna ske.

Råd inför mediakontakter

Det rekommenderas starkt att den på myndigheten som deltar i intervjuer i realtid, både när det gäller radio och TV, är en person som fått medieträning.

- Ha en plan för vem på din länsstyrelse som ska svara på frågor. Vem backar upp om denne inte finns på plats?
- Förankra arbetet med chef/-er, kommunikationschef och/eller länsledning inom din organisation.
- Tänk ut ett kort budskap som du kan försöka få ut om media kontaktar dig.
- Ta egna initiativ till mediakontakter. Kanske känner du en journalist som du har förtroende för som kan sprida ditt budskap eller skriva en artikel om det planerade tillsynsarbetet.
- Om du blir kontaktad för att uttala dig i en tidningsartikel, be om att få läsa materialet *innan* det publiceras.
- Om du blir uppringd av en journalist men är osäker på något eller hur det förhåller sig, be att få återkomma.
- Om åklagaren inleder förundersökning i något ärende, stäm av om det råder begränsningar (förundersökningssekretess) i vad du får säga till media.
- Media ska överhuvudtaget *inte* vara med vid tillsynsbesöken eftersom verksamhetsutövaren kan uppleva det som integritetskränkande.
- Om pressmeddelande ska skickas ut om resultatet av en tillsynskampanj så kan det vara bra att göra detta i samråd med både Åklagar- och Polismyndigheten för att inte försvåra pågående eller kommande utredningar.

Förslag till pressmeddelande vid tillsynskampanj

Nedan finns ett förslag på vad ett pressmeddelande kan innehålla vid tillsyn av hälsokostbutiker *under en tillsynskampanj*. Ta kontakt med en kommunikatör på din länsstyrelse för att få hjälp med upplägg, innehåll och utformning.

Alternativmedicin – ett stort hot mot vissa djur och växter

Länsstyrelsen kommer [i år/under xx veckor/annan tidsangivelse] att granska den handel som sker i länet med hotade arter inom alternativmedicinen. Syftet är att värna om djur och växter som hotas av illegal handel.

Handeln med hotade djur- och växtarter omsätter miljardbelopp varje år. För att skydda dessa arter och reglera den omfattande handeln har 185 länder, där ibland Sverige, undertecknat den så kallade CITES-konventionen. Konventionen omfattar ca 6610 djurarter och 34 310 växter. CITES står för: "Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora".

- CITES-konventionen är ett mycket viktigt redskap i arbetet med att skydda alla dessa djur- och växtarter. Syftet är inte att stoppa handeln med djur- och växtarter men att reglera den så att den inte utgör ett hot, säger [vilken typ av handläggare] [förnamn och efternamn].

Länsstyrelsen är den myndighet som har ansvar för tillsynen av artskydd i länet. Som en del av detta kommer Länsstyrelsen därför [i år/under xx veckor/annan tidsangivelse] att granska den handel som sker i länet med hotade djur- och växtarter inom hälsokost/kosttillskott, en handel som har ökat kraftigt på senare år. Människan har i tusentals år använt olika djur och växter som hälsokost/kosttillskott, men i dag är handeln av en sådan omfattning att den hotar många olika arter.

- Denna tillsyn är något som kommer att göras av flera länsstyrelser i Sverige i år för att få en samlad effekt över landet. Det är samtidigt då också möjligt att se hur omfattande denna handel är i Sverige, något som vi inte vet idag. Vi vet dock att handeln har ökat starkt i många delar av världen, bland annat i Europa, och förmodligen är utvecklingen liknande i Sverige, anser [förnamn och efternamn].

Länsstyrelsen kommer att inrikta tillsynen på några artgrupper som är vanligt förekommande i kosttillskott. Arterna hotas främst av att handeln sker i mycket stor omfattning. Många arter odlas, men eftersom handeln är så omfattande ökar risken för att även vilda exemplar samlas in. Dessa arter hotas även av människans förstörelse av deras livsmiljöer.

- Vi väljer att fokusera på några artgrupper och produkttyper i första hand men kommer givetvis också att granska om andra hotade arter finns till försäljning. Förhoppningen är att stoppa den illegala

handeln som idag kan finnas i länet och att samtidigt sprida information om handeln, regelkraven och handelns konsekvenser, säger [förnamn och efternamn].

För mera information kontakta [typ av handläggare, namn, telefonnummer och e-postadress].

Förslag på informationsbrev till verksamhetsutövare inför en tillsynskampanj

Nedan finns ett förslag på vad ett informationsbrev *inför en tillsynskampanj* skulle kunna innehålla. Ta kontakt med en kommunikatör på din länsstyrelse för att få hjälp med upplägg, innehåll och utformning. Tänk på klarspråket men var mycket noggrann med att innehållets viktiga delar inte förenklas bort. Klarspråk innebär inte alltid tydlighet inom tillsyn.

Informationsbrev angående tillsynskampanj om hotade arter

Länsstyrelsen genomför nu en koncentrerad tillsynskampanj hos olika aktörer som kan tänkas handla med hotade arter.

[Information om när ett tillsynsbesök kan förväntas, ska verksamhetsutövaren förbereda något, kostar tillsynsbesöket något, etc.]

Alla som bedriver en verksamhet där hotade arter kan förekomma ska ha kunskap om vad som krävs för att bedriva verksamheten. Den som handlar med hotade djur och växter måste kunna bevisa att handeln sker på ett lagligt sätt. Om det inte kan bevisas med tillstånd och/eller intyg är länsstyrelsen skyldig att anmäla misstanke om brott till polisen.

Bakgrund

Många av världens växt- och djurarter är starkt hotade på grund av att deras livsmiljöer försvinner eller att arterna dödas och bland annat används till medicinska preparat. Det finns internationella ligor som tjänar miljoner på att smuggla och hantera hela, eller delar, av dessa utrotningshotade djur och växter. Ofta är processen från levande djur och växter till färdigt preparat, accessoarer eller prydnadssak mycket grym och hänsynslös.

Mot den bakgrunden har Sverige tillsammans med 184 andra länder samt EU-kommissionen anslutit sig till den så kallade CITES-konventionen. Konventionens syfte är att skydda och bevara hotade arter för framtiden, genom att reglera handeln med dem.

Mer information om CITES-konventionen och vilka arter som omfattas hittar du på Jordbruksverkets webb [Jordbruksverket.se](http://jordbruksverket.se), skriv in "CITES" i sökfunktionen direkt på startsidan.

Vi på Länsstyrelsen hoppas på ditt deltagande i tillsynskampanjen och din samarbetsvilja. Med gemensamma krafter kan vi påbörja ett bevarandearbete som förhoppningsvis på sikt räddar de arter som är utrotningshotade idag.

Med vänlig hälsning Länsstyrelsen i [län]

Kontaktuppgifter [typ av handläggare, namn, e-postadress och telefonnummer till växeln]

Förslag på informationsbrev, på engelska, till verksamhetsutövare inför en tillsynskampanj

Nedan finns ett förslag på ett informationsbrev *inför en tillsynskampanj* som kan användas vid kontakt med verksamhetsutövare som inte förstår svenska. Ta kontakt med en kommunikatör på din länsstyrelse för att få hjälp med upplägg och utformning. Tänk på klarspråket men var mycket noggrann med att innehållets viktiga delar inte förenklas bort. Klarspråk innebär inte alltid tydlighet inom tillsyn.

[To whom it may concern] alternativt [To the appropriate recipient for this message]

[Information om när ett tillsynsbesök kan förväntas, ska verksamhetsutövaren förbereda något, kostar tillsynsbesöket något, etc.]

Background information

There are approximately five million different plant and animal species in the world. Some of these are threatened because their habitats are disappearing or because they are killed to be used in various kinds of traditional medicines. There are international crime syndicates that earn large amounts of money by smuggling and dealing with whole or parts of these endangered species. The process of extracting or converting living animals or plants into finished preparations, accessories or ornaments is often very cruel and ruthless.

To protect our species, 185 countries, including Sweden and the EU Commission, have ratified the CITES- convention. Its aim is to protect and save endangered species for the future by regulating the trade.

All persons and business dealing and trading with endangered species are obliged to be informed of and adhere to the relevant legislation. Those trading protected species of plants and animals must be prepared to demonstrate to the supervisory authority that the trade is legal. If not, the County Administrative Board (Länsstyrelsen) is obliged to report a suspicion of crime to the police.

The County Administrative Board supervises various operations and companies which might be involved in trading endangered species.

More information of the CITES-convention and of the species involved can be found on the webpage of the Board of Agriculture (Jordbruksverket) [ange webbadress].

The County Administrative Board hopes for your participation and co-operation in this supervisory matter. With united efforts we can contribute to the conservation of endangered species to ensure their survival in the future.

Sincerely

County Administrative Board of [län]

Contact information [typ av handläggare, namn, e-postadress och telefonnummer till växeln]

Rutiner inför efterarbetet

Delgivning

I miljöbalken fastställs att vissa handlingar ska delges de som är berörda. Det gäller bland annat förbud och förelägganden. Hur en delgivning går till regleras i delgivningslagen (1970:428) och delgivningsförordningen (1979:101). Myndigheten ska sträva efter att använda delgivningssätt som medför så liten olägenhet och kostnad som möjligt för såväl myndigheten som för den som ska delges.

Tidsgränser för att skicka in handlingar och liknande

I föreläggande om att skicka in handlingar i ett ärende och liknande, bör länsstyrelsen sätta en tidsgräns för när den efterfrågade handlingen ska ha kommit in till länsstyrelsen. En rekommendation är att denna tidsgräns uttrycks som ett antal veckor (två till tre) från det att mottagaren tog del av handlingen. Om handläggaren uttrycker sig på detta sätt, i stället för exakta datumangivelser, slipper länsstyrelsen att skicka nya förelägganden om delgivningen skulle dra ut på tiden.

Misstanke om brott

Tänk på att en anmälan om misstanke om brott är en allmän handling som kan begäras ut av till exempel en journalist. Frågan om att sekretessbelägga allmänna handlingar måste avgöras från fall till fall. Om en anmälan innehåller uppgifter som försvårar åklagarens och polisens arbete ifall uppgifterna sprids, bör detta kunna vara en grund för att sekretessbelägga en allmän handling. Samråd med åklagare eller polis bör ske om en sådan situation uppstår. Länsstyrelsen måste dock fatta ett eget beslut eftersom det är en handling som upprättats av länsstyrelsen som begärs ut. Det räcker alltså inte att hänvisa till rådande förundersökningssekretess.

Observera att för närvarande vill polismyndighetens nationella operativa avdelning (NOA) ha in åtalsanmälningar enligt särskilda rutiner. Alla åtalsanmälningar ska skickas in *skriftligt till närmaste lokala polisstation*. Den lokala polisstationen upprättar då ett ärende som sedan internt går direkt till NOA. Polisanmälan kan också göras per telefon via telefonnummer 114 14.

Överprövning av åklagarens beslut

Om en åklagare lägger ner en förundersökning och länsstyrelsen är missnöjd med åklagarens beslut, ska länsstyrelsen i första hand begära att åklagaren omprövar sitt beslut och i andra hand begära överprövning. Överprövning begärs hos överåklagaren. Även överåklagarens beslut kan överprövas, i sådant fall av Riksåklagaren, men prövningstillstånd beviljas enbart under vissa speciella omständigheter.

Förebyggande tillsyn

Det kan i många fall vara klokt att även arbeta med förebyggande tillsyn. Förebyggande tillsyn kan vara att skicka ut information till branschorganisationer, exempelvis akupunktörer eller butiker som tillhör större hälsokostkedjor där man kan förvänta sig att det finns till exempel ginseng. Ett sådant informationsutskick handlar mycket om att länsstyrelsen som tillsynsmyndighet vill att verksamhetsutövarna ska vara uppmärksamma på att skyddade arter ingår i deras produkter. Den här typen av förebyggande tillsyn är ett bra steg om man som enskild länsstyrelse inte har möjlighet att ordna en tillsynskampanj eller om det inte planeras för en nationell tillsynskampanj. Den typen av informationsutskick sänder dessutom en signal att länsstyrelsen är tillsynsmyndighet och att myndigheten kan komma att göra tillsynsbesök.

I informationsutskicket kan länsstyrelsen uppmana verksamhetsutövaren att kontakta sin grossist för att be denne att gå i god/uppvisa intyg för att produkterna är godkända att handla med. Förhoppningsvis tar verksamhetsutövaren tillfället i akt att kontrollera så att grossisten verkligen har de tillstånd som krävs, vilket i sin tur ger verksamhetsutövaren en trygghet i att dess egen handel med produkter/arter är laglig.

Det kan även vara en god idé att kontakta företag/grossister som säljer kosttillskott inriktat mot träning, muskelbyggande verksamhet, etc. då dessa företag bland annat säljer kapslar innehållande hoodia.

Fakta om utvalda artgrupper

Klassificeringen i bilagorna till EU:s CITES-förordning gäller bilagorna A-D till rådets förordning (EG) nr 338/97, så som de är utformade vid fastställandet av detta handläggarstöd i januari 2025.

[Species+](#) är en mycket viktig databas i tillsynsarbetet. Den samlar all information om CITES-listade arter. Den uppdateras kontinuerligt och omfattar även en mängd olika handelsnamn, lokala artnamn, synonymer, etc. Den omfattar däremot inte kinesiska tecken.

Vad produkter kostar varierar och beror mycket på hur vanlig produkten är. Det spelar dessutom roll om en viss art i en produkt är av vilt ursprung, odlad eller konstgjord. En produkt som massproduceras blir vanligen billigare i handeln. "Billigt" kan antas vara någonstans i storleksordningen 30 kronor till cirka 1000 kronor. "Dyrt" kan antas vara i storleksordningen från 1000 kronor och uppåt, troligtvis flera tusen kronor. Det finns också produkter som framhävs som mer exklusiva än vad de är. Hudvårdsprodukter som innehåller storrör kan exempelvis marknadsföras i exklusiva förpackningar med guldtryck, men är i själva verket ändå mängdprodukter.

Vid tillsyn är det mest troligt att du hittar preparat av växter, inte av djur. Var uppmärksam på att det kan finnas konstgjorda produkter i handeln. Det står mest troligt "*synthetic*" på produkter som är konstgjorda. En tumregel kan också vara att en billig massproducerad produkt inte innehåller den äkta exklusiva varan. Etiketter med enbart skrivtecken kan eventuellt ha information om att produkten är konstgjord. Du kan titta efter tecken som betyder att produkten är tillverkad av människa, eller enklare, leta efter tecknet för "person".

Tecken för "person": 人

Gjord av människa: 由人制造

DNA-analys

Numera finns billiga provtagningsmetoder för att avgöra vilken eller vilka arter som finns i en produkt. Kontakta Centrum för genetisk identifiering (CGI) vid Naturhistoriska riksmuseet som utför DNA-analys. Det går bra att skicka e-post till cgi@nrm.se för information och kostnadsuppgifter.

DNA-analys kan användas i de fall det är av särskild betydelse att innehållet fastslås, till exempel när vissa arter i ett släkte är listade och inte andra. Detta kan exempelvis vara produkter som uppges innehålla aloe eller ginseng. Det är brottsligt att framhålla och marknadsföra att en produkt innehåller en CITES-listad art även om det vid en analys visar sig att produkten inte innehåller arten.

Växter

Annoteringar är tillägg eller undantag till listningen av en art. Annoteringen går att läsa under "CITES listing" och "EU listing" på [Species+](#) för den

aktuella arten. Det är enbart B-listade växtarter som kan ha undantag genom annoteringar, djurarter har aldrig annoteringar.

Aquilaria (oud)

Aquilaria/oud är även kallad agarträd, örnräd och aloeved, är en mörk kärnved som bland annat används till rökelse och parfymer. Oud tros också lindra ledbesvär, diarré, inflammationsrelaterade krämpor och den anses verka lugnande samt hjälpa mot hjärtbesvär och astma.

Odling förekommer men det är osäkert i vilken skala. Oud som doftessens kan också framställas på syntetisk väg.

CITES-listning

Oud är B-listad.

Aloe/Aloë (aloe)

Aloe ingår i väldigt många olika typer av hälsoprodukter för både in- och utvärtes bruk. Aloe anses läka sår, eksem, lindriga brännskador och psoriasis, stärka immunförsvaret, bota acne, torr hud, magkatarr och andra magproblem.

CITES-listning

Följande arter är A-listade: *A. albida*, *albiflora*, *alfredii*, *bakeri*, *bellatula*, *calcairophila*, *compressa*, *delphinensis*, *descoingsii*, *fragilis*, *haworthioides*, *helenae*, *laeta*, *parallelifolia*, *parvula*, *pillansii*, *polyphylla*, *rauhii*, *suzannae*, *versicolor* och *vossii*.

Alla övriga arter är B-listade med undantag för *Aloe vera*/*A. barbadensis*, det vill säga äkta aloe, som inte är CITES-listad överhuvud taget. Äkta aloe förekommer mest frekvent i handeln och odlas för kommersiellt bruk.

Alla B-listade arter av aloe omfattas av annotering #4, vilket innebär att CITES- reglerna inte ska tillämpas för frön, sporer, pollen, plantor eller vävnadskulturer erhållna in vitro, i fast eller flytande medium, transporterade i sterila behållare.

Annotering #4 omfattar också undantag för färdiga och paketerade produkter av *Aloe ferox*.

Cactaceae (kaktus)

Kaktus återfinns i en mängd olika produkter så som te, kaffepulver, chokladpulver och piller. Det är ofta en ingrediens i kosmetiska produkter, hårvård, mot solbränna samt i tvål och tandkräm. Kaktusen natten drottning (*Selenicereus grandiflorus*) används även för olika typer av hjärtåkommor.

Vissa kaktusarter odlas i stor skala, bland annat fikonkaktus och prydnadskaktusar.

CITES-listning

I princip samtliga kaktusarter är CITES-listade, förutom de tre släktena *Peresia* spp, *Pereskioopsis* spp och *Quiabentia* spp. Alla arter i kaktusfamiljen är minst B-listade och många arter är A-listade. Alla B-listade arter omfattas av vissa undantag enligt annotering #4.

Hoodia (hoodia)

Hoodia, främst arten *Hoodia gordonii*, är en kaktusliknande ökenväxt som säljs som bantnings-/viktminskningsprodukt eftersom den påverkar och dämpar hungerkänslor. Växten går att odla men det är svårt att göra i stor skala.

CITES-listning

Samtliga arter av hoodia är B-listade, inklusive alla delar och produkter. Det finns undantag från förbudet att handla med arten i annotering #9, gällande exemplar som kommer från kontrollerad produktion och skörd i Botswana, Namibia och Sydafrika. Annoteringens formulering ska framgå på förpackningen. Påträffas preparat med hoodia så bör du läsa annoteringen och jämföra. Läs om undantagen i annotering #9.

Övrigt

Sanfolkets (ursprungsbefolkningen i Kalahariöknen) namn på hoodia är Xhoba.

Orchidaceae (orkidéer)

Orkidéer används i té, små fiberkulor att koka till soppa, i krämer och olika typer av hudvårdsprodukter och vissa arter används inom klassisk Ayurveda, till exempel "Eight Tonic Herbs". Orkidéer förekommer också i form av kapslar och torkade bitar av rötter. Vanligen används preparaten för att behandla inflammationer, feber, hosta och huvudvärk.

Storskalig odling förekommer.

CITES-listning

Samtliga orkidéarter är CITES-listade. Alla arter i orkidéfamiljen är minst B-listade och många arter är A-listade. Det finns ett antal undantag i annotering #4.

Panax (ginseng)

Den ginseng som används inom den traditionella medicinen är amerikansk ginseng (*Panax quinquefolius*) och asiatisk ginseng (*Panax ginseng*). Båda arterna odlas för kommersiellt bruk men bland vissa anses ginseng av vilt ursprung ha kraftigare medicinsk effekt. Ginseng anses bland annat ha en uppiggande effekt, förbättra minnet och koncentrationsförmågan samt bidra till ett starkare immunförsvar.

CITES-listning

Både amerikansk ginseng och asiatisk ginseng är B-listade. B-listningen gäller alla hela och skivade rötter och delar av rötter, medan bearbetade delar eller derivat som till exempel pulver, tabletter, extrakt, tonikum, teer och konfekt är undantagna från CITES-reglerna enligt annotering #3. Övriga ginsengarter är inte CITES-listade.

Förväxlingsart

En art som ofta förväxlas med amerikansk och asiatisk är sibirisk ginseng/rysk rot, *Eleutherococci radix*. Det är inte någon äkta ginseng utan en avlägsen släkting men anses ha liknande medicinska egenskaper. Denna art är inte CITES-listad.

Övrigt

Produkter som innehåller asiatisk ginseng kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), de kinesiska orden utskrivna som Ren Shen eller den medicinska termen Panax ginseng.

***Prunus africana* (afrikansk lagerhägg)**

Löven från trädet anses ha samma verksamma effekt som barken, och trädet har antiseptiska- och antiinflammatoriska egenskaper. Bark och/eller löv används mot magvärk, förstörd prostata, inflammerad prostatakörtel, tunnhårväxt hos män, som omslag på sår, för att få ökad aptit och för att motverka överdriven hårväxt hos kvinnor (hirsutism).

Odling förekommer.

CITES-listning

Prunus africana är B-listad.

***Saussurea costus* (kungsskära)**

Saussurea costus förekommer mestadels torkad, uppskuren i slantar, mer eller mindre grovt. Rötterna kan även vara pulveriserade eller som ingrediens i eteriska oljor. Örten anses vara slemlösande och används vanligen mot hosta, men även mot reumatism, som värkstillande och allmän ”rening av blodet”.

Storskalig odling förekommer. Det finns många synonymer som förekommer i handeln: *Saussurea lappa*, *Aucklandia lappa*, *Costus root*, *Kuth*, med flera, se Species+, fliken ”Names”.

CITES-listning

Saussurea costus är A-listad.

Det handlas frekvent med den odlade produkten som är undantagen krav på CITES-intyg. Här gäller samma regler som för B-listade arter, dvs. det ska finnas export- och importtillstånd. Verksamhetsutövaren ska också kunna styrka laglig handel inom EU för just deras produkt.

Djur

***Acipenseriformes* (störartade fiskar)**

Det är huvudsakligen rom från störor som används i produkter. Störrom förekommer bland annat i hudkrämer, som kosttillskott i tabletter, som pulver att blanda med vatten, i lotioner, ansiktsmasker, schampo, hårgelé och ögonmasker. Störromen säljs även som kaviar.

CITES-listning

Samtliga störartade fiskar är CITES-listade. Alla arter i ordningen störartade fiskar är minst B-listade och två arter är A-listade: europeisk stör och kortnosad stör.

***Capricornis* (serov/getantilop)**

Capricornis jagas för köttets och hornens skull.

CITES-listning

Fyra arter är A-listade.

***Elasmobranchii* (hajartade fiskar)**

Hajar jagas främst för fenornas skull som anses vara en delikatess. Hajlever används för tillverkning av hajleverolja och hudvårdsprodukter. Hudar från större arter används till skinn och andra läderartade produkter.

CITES-listning

Många hajarter är B-listade.

Övrigt

Squalene/skvalen är en organisk olja som utvinns från broskfiskar och återfinns i väldigt många olika typer av produkter, allt från häst- och hundmat till hudvård. Squalene/skvalen kan dock även vara växtbaserat och används då främst i hudvårdsprodukter.

***Elephantidae* (elefant)**

Det förekommer fortfarande elfenben i handeln trots att EU sedan 2021 har begränsat den lagliga handeln med elfenben kraftigt. Det är främst antika konstföremål och musikinstrument som kan komma i fråga för laglig handel.

I Sverige har det inte varit möjligt sedan januari 2022 att sälja bearbetade föremål, till exempel prydnadssaker och souvenirer, innehållande elfenben som köpts/insköpts efter 1947.

CITES-listning

Allt elfenben är A-listat.

Övrigt

För råelfenben utfärdas inte CITES-intyg i Sverige. Inte heller EU utfärdar intyg längre efter att unionen har antagit både striktare hållning och regelverk för elfenben. Däremot förekommer import av personliga jakttroféer från elefant men dessa objekt får inte kommersialiseras. De anses vara av stort personligt värde för jägaren, och ses som privat egendom som inte får säljas.

***Hippocampus* (sjöhäst)**

Sjöhäst används mot många olika typer av åkommor som exempelvis astma, impotens och smärta. Produkter kan finnas i form av till exempel tabletter.

CITES-listning

Samtliga arter av sjöhästar är B-listade.

Övrigt

Produkter som innehåller sjöhäst kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), de kinesiska orden utskrivet som Hai Ma eller den medicinska termen Hippocampus.

***Manis* (myrkottar)**

Myrkottens fjäll består av ett hornämne och fjällen används mot hudsjukdomar, dålig blodcirkulation, feber och bröstcancer. Köttet är eftertraktat och anses vara lyxmat.

CITES-listning

Släktet är B-listat, medan majoriteten av arterna är A-listade i CITES-förordningen bilagor. Släktet *Manis* spp. är B-listat, vilket innebär att eventuellt nyupptäckta arter automatiskt blir B-listade.

***Moschus* (myskdjur)**

Mysk från myskhjortarna/myskdjur används vid åkommor som rör hjärta, nerver, andning och sexualitet. Efterfrågan på mysk till parfym har minskat de senaste decennierna medan efterfrågan till den traditionella medicinen har ökat.

Det är vanligt med billiga produkter av konstgjord/syntetiskt framställd mysk.

CITES-listning

Samtliga myskdjur är CITES-listade, vissa populationer i bilaga A och övriga i bilaga B. Även exklusiva produkter av myskdjur är A-listade, om djuret kommer från vissa angivna länders populationer (Afghanistan, Bhutan, Indien, Burma, Nepal samt Pakistan).

Övrigt

Produkter som innehåller myskdjur kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), de kinesiska orden utskrivet som She Xiang eller den medicinska termen *Moschus*.

***Panthera* (tiger, leopard, jaguar, snöleopard, lejon)**

Tigern är den art som värderas högst inom traditionell asiatisk medicin. Olika kroppsdelar används mot impotens, feber, ledsjukdomar, hudsjukdomar och så vidare. Det är framför allt ben av tiger som anses vara mest verksamt. Benen mals ned och används som muskelstärkande och botemedel mot reumatism. Det förekommer också att ben kokas till buljong, som säljs i form av tärningar, avsedda att lösas upp i kokande vatten. Även blod, fett, svans med flera kroppsdelar används i olika typer av traditionella mediciner.

Allt eftersom tigerdelar har blivit svårare att komma över, har mycket av handeln ersatts med lejongdelar (*Panthera leo*). Ofta handlar det om olagliga delar från fångeskapsuppfödda lejon i Sydafrika och från andra platser. Detta är en följd av ökat fokus och åtgärder för att bekämpa den illegala handeln med tigrar medan samma uppmärksamhet inte ges till lejon. Det är nollkvot på att föra ut ben och skelettdelar från vilda afrikanska lejon om det inte rör sig om personliga jakttroféer. Det finns också en årlig kvotsättning för fångeskapsuppfödda afrikanska lejon men det har varit noll på den kvoten i många år.

Leoparder jagas för tändernas skull, men även skelettdelar används inom den traditionella medicinen. Skelettdelar används ofta som ersättning för tigerben.

CITES-listning

Samtliga arter i släktet *Panthera* är A-listade, men vissa populationer av lejon är B-listade. De afrikanska lejonerna är B-listade medan de asiatiska lejonerna är A-listade.

Övrigt

Produkter som innehåller tiger kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), det kinesiska ordet utskrivet som Hu eller den medicinska termen Tigris.

Produkter som innehåller leopard kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), det kinesiska ordet utskrivet som Bao eller den medicinska termen Pardi.

Rhinocerotidae (noshörning)

Noshörningar jagas för hornens skull som ofta mals ner för att används mot bland annat feber, kramper, slaganfall och svårare sjukdomar. Dessutom används hornen som skaft på ceremoniella dolkar i Mellanöstern.

CITES-listning

Samtliga arter av noshörningar är A-listade i CITES-förordningens bilagor. Det finns däremot undantag för populationer av den sydliga underarten av trubbnoshörning i Sydafrika och Swaziland som är B-listade, men då enbart för specifika ändamål. Det kan handla om personliga jakttroféer och levande exemplar som går till lämpliga anläggningar.

Handeln

Alla noshörningar är A-listade och förekommer i princip inte alls i den öppna (kommersiella) handeln. Med tanke på att ett enda obearbetat horn kan kosta upp emot en miljon kronor, så lär tillsynsmyndigheten inte hitta sådant i en öppen verksamhet. Det är med andra ord en ytterst ljusskygg handel så försäljning eller marknadsföring kommer inte att ske öppet. Däremot förekommer import av jakttroféer från noshörning, men dessa objekt får inte kommersialiseras utan ses som privat egendom som inte får säljas vidare.

Övrigt

Produkter som innehåller noshörning kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), de kinesiska orden utskrivet som Xi Niu eller den medicinska termen Rhinoceri.

Saiga (saigaantilop)

Horn från saigan, *Saiga tatarica*, används inom traditionell medicin framför allt för att bota långvarig feber.

CITES-listning

Saigan är B-listad.

Övrigt

Produkter som innehåller saiga kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), de kinesiska orden utskrivet som Ling Yang eller den medicinska termen Saigae.

Ursidae (björn)

Det är främst björnarnas galla och gallblåsa som är eftertraktade. Gallan används som medicin mot leversjukdomar, hjärtsjukdomar, hemorrojder med mera. Gallblåsan används vid problem med lever, mage och diverse sjukdomstillstånd som feber och matsmältningsproblem. Björnramar (tassar) ses som en delikatess och kan påträffas i till exempel asiatiska livsmedelsbutiker.

CITES-listning

Alla arter av björnar (*Ursidae spp.*) är minst B-listade, utom de som är A-listade. Kragbjörn, *Ursus thibetanus*, malajbjörn, *Helarctos malayanus*, läppbjörn, *Melursus ursinus*, glasögonbjörn, *Tremarctos ornatus* och brunbjörn, *Ursus arctos*, är A-listade enligt EU:s CITES-förordning.

Övrigt

Produkter som innehåller björn kan vara märkt med kinesiska tecken (se tabell 2), det kinesiska ordet utskrivet som Xiong eller den medicinska termen Ursi.

Produktmärkning och beteckningar

Hotade arter förtecknas i bilagor till Rådets förordning 338/97 som implementerar CITES konventionens regler i EU. I denna framgår det vilken bilaga (A, B, C eller D) som arten är listad på samt om det finns undantag för listningen genom en annotering, som märks med # bredvid artens/släktets namn.

Regelverket är tillämpligt på en vara när det uppges i varans dokument, förpackning, märkning eller på annat sätt att den innehåller delar eller produkter av en art från dessa listor oavsett det verkliga innehållet. Läs mer om detta i Rådets förordning 338/97, artikel 2 punkten t.

Produktmärkning

För att avgöra om en produkt eller ett preparat innehåller CITES-listade arter gäller det att kunna tolka den märkning som finns på förpackningen. På många förpackningar kan märkning finnas med kinesiska tecken eller med "pinyin" vilket är en ljudhärmande skrift där man använder det latinska alfabetet för att ange det kinesiska namnet. Ibland används också "roman" dvs. den farmakologiska beteckningen för innehållet.

Det skulle kunna fungera att använda Google Translate för att få en översättning på de olika tecknen. Du måste troligtvis ange vilket språk som tecknen avser, till exempel kinesiska-förenklad, kinesiska-traditionell, japanska, etc. Eftersom många produkter tillverkas i Thailand kan även thailändska förekomma. Det förekommer även produkter med tecken på vietnamesiska, japanska, koreanska med flera.

Tabell 1. Beteckningar för olika växt- och djurdelar.

Svenskt namn	Engelskt namn	Kinesiska	Pinyin	Latin	Roman
Ben	Bone	骨	GU	os	OS
Horn	Horn	角	JIAO	cornu	CORNU
Skal	Plastron	板	BAN	plastrum	PLASTRUM
Galla	Bile	胆	DAN	bilis	FEL

Gallblåsa	Gall bladder	胆囊	DAN NANG	veseca billiaris	FEL
Galla (sekret)	Bile juice	胆汁	DAN ZHI	bilis	FEL
Fjäll (fiskfjäll)	Scale	鳞	LIN	squama	SQUAMA
Rot	Root	根	GEN	radix	RADIX
Bark	Bark	树皮	SHU PI	cortex	CORTEX
Stam	Stem	茎	JING	caulis	CAULIS
Jordstam	Rhizome	地下茎	DI XIAO JING	rhizoma	RHIZOMA
Ved/trä	Wood	木	MU	lignum	LIGNUM

Tabell 2. Beteckningar för olika djur- och växtarter.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Engelskt namn	Kinesiskt tecken	Pinyin	Latin	Roman
Tiger	<i>Panthera tigris</i>	Tiger	虎	HU	tigris	TIGRIS
Leopard	<i>Panthera pardus</i> (<i>Neofelis, Uncia</i>)	Leopards	豹	BAO	pardi	PARDI
Lejon	<i>Panthera leo</i>	Lion				
Myskdjur	<i>Moschus</i>	Musk	麝香	SHE XHIANG	moschus	MOSCHUS
Saiga	<i>Saiga tatarica</i>	Saiga	羚羊	LING YANG	saigae	SAIGAE
Noshörning	<i>Rhinoceros</i>	Rhinoceros	犀(牛)	XI NIU	rhinoceri	RHINOCERI
Björn	<i>Ursidae</i>	Bear	熊	XIONG	ursi	URSI
Sjöhäst	<i>Hippocampus</i>	Sea horse	海马	HAI MA	hippocampus	HIPPOCAMPUS
Boaormar	<i>Boidae</i>	Boa constrictor				
Pytomormar	<i>Pythonidae</i>	Python				
Snokar	<i>Colubridae</i>	Grass-snake				
Glansormar	<i>Xenopeltidae</i>					
Hoodia	<i>Hoodia</i>	Hoodia			hoodia	HOODIA
Kungsskära	<i>Saussurea costus</i> (<i>S. lappa</i>)		Traditionellt namn: Kuth, putchuk eller costus			

Aloe	<i>Aloe</i>	Aloe			aloe	ALOE
Ginseng (amerikansk)	<i>Panax quinquefolius</i>	American ginseng	西洋参	SHI YANG SHEN	panax quinquefolius	PANAX QUINQUEFOLIUS
Ginseng (asiatisk eller rysk)	<i>Panax ginseng</i>	Asian or Russian ginseng	人参	REN SHEN	panax ginseng	PANAX GINSENG
Aquilaria	<i>Aquilaria spp.</i>		Traditionellt namn: oud			

Regelverk för hygienlokaler och livsmedelsföretag

Tillsynsbesök kan komma att ske hos verksamheter som huserar både hygienlokaler och livsmedelsföretag. Det är därför viktigt att veta vilka övriga regler som dessa företag måste följa. Det är alltid bra att kontakta kommunens miljökontor inför tillsynen eftersom de företag som kan komma att bli aktuella för tillsyn kan finnas i register hos kommunen. Den tillsyn som kommuner bedriver handlar framför allt om att se till att kraven på hygien i lokalen uppfylls.

Hygienlokaler

Den som planerar att öppna en lokal för hygienisk behandling är skyldig att göra en anmälan till Miljö- och hälsoskyddsnämnden innan verksamheten kan starta. Skyldigheten att anmäla finns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd §38. Som hygienlokal räknas till exempel en lokal för akupunktur, fotvård, frisersalong, håltagning/piercing, hudvård, skönhetsbehandling, diatermi, solarium, massage och annan kroppsbehandling, kiropraktik eller liknande.

När miljökontoret har fått in anmälan så inspekteras lokalen och därefter ges ett skriftligt beslut. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan, om det behövs, förelägga om skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått. Den som inte anmäler sin verksamhet innan lokalen tas i bruk kan få betala en miljösanktionsavgift. Miljö- och hälsoskyddsnämnden är skyldig att anmäla överträdelser till polis eller åklagare.

Livsmedelsföretag eller livsmedelsverksamhet

Livsmedelsförordningen (2006:813) slår fast att till livsmedel räknas allt som man äter som inte är klassat som läkemedel. Godkända naturmedel är en undergrupp till läkemedel.

Syftet med regelverket är att höja livsmedelssäkerheten och göra reglerna enhetliga inom EU. Reglerna gäller hela livsmedelskedjan från foder till färdiga livsmedel och även servering. Livsmedelsföretagaren har ansvaret för att livsmedlen är säkra, rätt märkta och att de kan spåras framåt och bakåt i hanteringen. Reglerna är inriktade på de mål som ska uppnås och ger företaget möjlighet att välja olika vägar för att uppnå god livsmedelssäkerhet. Med livsmedelsföretag menas ett privat eller offentligt företag med viss varaktighet och organisation. Oavsett om man är livsmedelsföretagare eller inte, är den som bedriver livsmedelsverksamhet ansvarig för att livsmedlen är säkra när de säljs eller överläts.

För vissa företagare räcker det med att registrera anläggningen hos Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Andra företag måste få sin anläggning godkänd innan den får tas i bruk. Alla livsmedelsföretag ska uppfylla relevanta krav för egenkontroll, utrustning samt lokaler oavsett om anläggningen ska registreras eller inte.

Det läggs stor vikt vid företagens egenkontrollsystem. Företagaren ska i sin verksamhet analysera riskerna som kan påverka livsmedlen och goda säkerhetsrutiner ska användas. Branschorganisationerna har en viktig roll i att hjälpa företagen. De ska ta fram råd och riktlinjer som hjälper företagen att uppfylla livsmedelslagstiftningens krav. En vägledning om vad man bör tänka på när man startar ett livsmedelsföretag finns på Livsmedelsverkets hemsida. Där finns även vägledning om olämpliga livsmedel, märkningar, förbud och mycket mer.

Bilagor

1. Blankett för tillsynsanteckningar

Ärende Tillsynsbesök med anledning av försäljning av alternativ medicin.	
Verksamhetens namn	
Datum och tid för besöket	
Närvarande från Länsstyrelsen (2 personer), butiksansvarig på plats	
Uppger verksamhetsutövaren att denne känner till lagstiftningen?	☐ Ja ☐ Nej
Har verksamhetsutövaren fått information om [kampanjen/tillsynsbesöket]?	☐ Ja, genom: ☐ hemsida ☐ brev ☐ media ☐ annat ☐ Nej
Kan verksamhetsutövaren visa giltig dokumentation?	☐ Ja ☐ Nej
Begäran om att skicka in dokumentation senare	☐ Ja, senast ☐ Nej
Övriga upplysningar	

På baksidan av denna blankett finns möjlighet att lista de aktuella produkter som fanns i verksamheten vid tillsynsbesöket.

2. Exempel på importtillstånd CITES-arter

INFORMATION Dnr [REDACTED]
2024-11-18

Fält- och artskyddssektionen

VIKTIGT!

Importören/ombudet ska behålla den gula kopian av importtillståndet som bevis på att exemplaret/en lagligen förts in i EU.

Om tullens noteringar och tullstämpel saknas på tillståndet har exemplaret/en inte lagligen förts in i EU.

Importörens/ombudets och tullens hantering av CITES-dokument vid importtillfället

Importtillstånd har utfärdats för

Produkt/er av arten solparakit (*Aratinga solstitialis*)

Importtillståndet består av två sidor:

1. Original i grå färg
2. Importörens/ombudets kopia i gul färg

Detta ska importören/ombudet göra

- Du måste kontakta Tullverket (centrala växeln: 0771-520520) i god tid i förväg, senast 48 timmar innan importen ska ske, och meddela den aktuella tidpunkten för importen.
 - Du ska visa upp importtillståndet tillsammans med original av alla exporthandlingar för tullen på ett tullkontor som är godkänt för införsel av CITES-listade arter.
 - Om konossement (sjöfraktsedel) eller flygfraktsedel finns, ange dess nummer i fält 26.
 - Du ska försäkra dig om att tullens noteringar finns med på alla sidor i importtillståndet (fält 27). Om dessa noteringar saknas betraktas inte sändningen som lagligt införd i landet.
 - Du ska försäkra dig om att tullens noteringar finns med i fält 27 på den gula kopian (inklusive eventuella bilagor). Det är viktigt att du sparar den gula kopian med tullens noteringar eftersom den är ditt eget bevis på att sändningen är lagligt införd i landet.
 - Om du inte har utnyttjat importtillståndet ska du snarast skicka tillbaka detta till Jordbruksverket, 551 82 Jönköping.
- OBSERVERA!**
Du som importerar CITES A-listade exemplar som ska användas i kommersiellt syfte måste efter importen söka CITES-intyg hos Jordbruksverket. CITES-intyg är ett krav vid handel med A-listade exemplar inom EU.

Detta ska tullen göra

- Kontrollera att giltigt (re)exporttillstånd eller intyg finns med.

Importören/ombudet ska visa upp samtliga handlingar i original.

- Kontrollera att sändningen överensstämmer med import- och exporthandlingarna.
- Kontrollera att levande djur transporteras enligt gällande transportregler.
- Fyll i fält 27 på importtillståndet i original (grå) och importörens/ombudets kopia (gul). Om tillståndet har bilagor ska även dessa fyllas i. Fyll i följande uppgifter:

- Kvantitet/nettovikt
- Eventuellt döda djur
- Tulldokument (typ, nummer och datum)
- Underskrift och officiell stämpel

- Lämna den gula kopian till importören/ombudet.
- Returnera omgående importtillståndet i original (grå) ifyllt och stämplat, tillsammans med original av alla exporthandlingar till Jordbruksverket, 551 82 Jönköping.

FÖRTECKNING ÖVER TULLKONTOR FÖR IMPORT

	<u>Levande djur</u>	<u>Djurprodukter</u>	<u>Växter</u>
<u>Flygplats</u>			
Göteborg-Landvetter	X	X	X
Stockholm-Arlanda	X	X	X
<u>Hamn</u>			
Göteborg		X	X
Malmö			X
Malmö-Ollebo			X
Stockholm*		X	X
<u>Väg</u>			
Tullstationer längs med Norgegränsen**	X	X	

* Produkter, med undantag för livsmedel, som måste genomgå veterinär gränskontroll kan inte importeras via tullkontoret i Stockholm.

** Björnefjell/Riksgränsen, Eda, Hån, Idre, Junkerdalen, Storlien, Strömstad, Svinesund, Tämnaby, Vauldalen, Åsnes, Örje och Östby.

EUROPEISKA UNIONEN / EUROPEAN UNION

Original / Original	1. Exportör/Återexportör / Exporter/re-exporter		TILLSTÅND/INTYG / PERMIT/CERTIFICATE ☒ IMPORT ☐ EXPORT ☐ ÅTEREXPORT/RE-EXPORT ☐ ANNAT/OTHER:		Nr / No 2. Sista giltighetsdag / Last day of validity 2025-05-18
	3. Importör / Importer		 Konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter / Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora		
4. Export-/Återexportland / Country of (re)-export		GUYANA		5. Importland / Country of import	
6. Godkänd plats där levande exemplar av arter enligt bilaga A ska hållas / Authorized location for live specimens of Annex A species		SVERIGE		7. Utfärdande myndighet / Issuing Management Authority	
8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/date of birth for live animals)		9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity	11. CITES-bilaga / CITES Appendix	
1. SH Eggshell				12. EU-bilaga / EU Annex	13. Ursprung / Source
				B	W
		14. Andamål / Purpose		15. Ursprungsland / Country of origin	
		S		GUYANA	
		16. Tillståndnummer / Permit No		17. Utfärdat den / Date of issue	
				2024-11-04	
		18. Senaste återexportland / Country of last re-export		19. Intygsnummer / Certificate No	
				20. Utfärdat den / Date of issue	
21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species		Aratinga solstitialis			
22. Trivialnamn / Common name of species		Solparakit			
23. Sociala villkor / Social conditions		Detta tillstånd är endast giltigt om det åtföljs av en bilaga med datum 4 utfärdad 2024-11-18.			
Detta tillstånd/intyg är endast giltigt om levande djur transporteras i enlighet med konventionens riktlinjer för transport och förberedelse för transport av levande vilda djur, eller vid flygtransport i enlighet med de föreskrifter för levande djur som offentliggjorts av IATA. / This permit/certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulations published by the International Air Transport Association (IATA)					
24. Export-/Återexportdokumentet från export-/återexportland et / The (re)-export documentation from the country of (re)-export		25.			
☒ har överlämnats till utfärdande myndighet / has been surrendered to the issuing authority ☒ måste överlämnas till det tullkontor som handlägger införseln / has to be surrendered to the border customs office of introduction		☒ Import / importation ☐ Export / exportation ☐ Återexport / re-exportation av ovan beskrivna varor tillåts härmed. / of the goods described above is hereby permitted.			
CITES security stamp no: 2133275		Underskrift och officiell stämpel / Signature and official stamp: Utfärdande Särskiltags / Name of issuer Erik Dalarud			
26. Konossement/Flygmåttedel nr / Bill of Lading/Air Waybill No:		Ort och datum / Place and date of issue: Jönköping 2024-11-18			
27. För tullens noteringar / For customs purposes only		Underskrift och officiell stämpel / Signature and official stamp:			
Kvantitet/nettovikt (kg) som importerats eller återexporterats / Quantity/net mass (kg) actually imported or (re)-exported Antal döda djur vid ankomst / Number of animals dead on arrival		Tulldokument / Customs document Typ / Type: Nummer / Number: Datum / Date:			

EUROPEISKA UNIONEN / EUROPEAN UNION

Original / Original	1 Bilaga till tillstånd nr.: / Annex to permit no. : Dnr [REDACTED]	
	Utfärdandedatum: / Date of issue: 2024-11-18	
	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/date of birth for live animals) FEA Feathers	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)
	10. Kvantitet / Quantity 127	11. CITES-bilaga / CITES Appendix II
	12. EU-bilaga / EU Annex B	
	13. Ursprung / Source W	
	14. Ändamål / Purpose S	
	15. Ursprungsland / Country of origin GUYANA	
	16. Tillståndnummer / Permit No [REDACTED]	17. Utfärdat den / Date of issue 2024-11-04
	18. Senaste återexportland / Country of last re-export	
	19. Inbetygsnummer / Certificate No	20. Utfärdat den / Date of issue
	21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species <i>Aratinga solstitialis</i>	
	22. Trivialnamn / Common name of species Solparakit	
B	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/date of birth for live animals)	
	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity
	11. CITES-bilaga / CITES Appendix	12. EU-bilaga / EU Annex
	13. Ursprung / Source	14. Ändamål / Purpose
	15. Ursprungsland / Country of origin	
	16. Tillståndnummer / Permit No	17. Utfärdat den / Date of issue
	18. Senaste återexportland / Country of last re-export	
	19. Inbetygsnummer / Certificate No	20. Utfärdat den / Date of issue
	21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species	
	22. Trivialnamn / Common name of species	
C	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/date of birth for live animals)	
	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity
	11. CITES-bilaga / CITES Appendix	12. EU-bilaga / EU Annex
	13. Ursprung / Source	14. Ändamål / Purpose
	15. Ursprungsland / Country of origin	
	16. Tillståndnummer / Permit No	17. Utfärdat den / Date of issue
	18. Senaste återexportland / Country of last re-export	
	19. Inbetygsnummer / Certificate No	20. Utfärdat den / Date of issue
	21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species	
	22. Trivialnamn / Common name of species	
Underskrift / Signature Erik Danielsson		Datum / Date Jönköping 2024-11-18
Officiell stämpel / Official stamp [REDACTED]		CITES security stamp no: 2133275
23. För tullens noteringar / For customs purposes only		Underskrift och officiell stämpel / Signature and official stamp:
Kvantitet/nettovikt (kg) som importerats eller (åter)exporterats / Quantity/net mass (kg) actually imported or (re)-exported	Antal döda djur vid ankomst / Number of animals dead on arrival	Tulldokument / Customs document
A		Typ / Type:
B		Nummer / Number:
C		Datum / Date:

SUV_E9.22 Bilaga 8/VCD 2019-01-23 9.000 (x 9)

EUROPEISKA UNIONEN / EUROPEAN UNION

Sökandens KOPIA / COPY for the holder	2 Bilaga till tillstånd nr.: / Annex to permit no. : Dnr [REDACTED]		
	Utfärdandedatum: / Date of issue: 2024-11-18		
A	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/state of birth for live animals) FEA Feathers	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity 127
		11. CITES-bilaga / CITES Appendix II	12. EU-bilaga / EU Annex B
		13. Ursprung / Source W	14. Ändamål / Purpose S
		15. Ursprungsland / Country of origin GUYANA	
		16. Tillståndnummer / Permit No. [REDACTED]	17. Utfärdat den / Date of issue 2024-11-04
	18. Senaste återexportland / Country of last re-export		
	19. Intygnummer / Certificate No.	20. Utfärdat den / Date of issue	
21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species <i>Aratinga solstitialis</i>			
22. Trivialnamn / Common name of species Solparakit			
B	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/state of birth for live animals)	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity
		11. CITES-bilaga / CITES Appendix	12. EU-bilaga / EU Annex
		13. Ursprung / Source	14. Ändamål / Purpose
		15. Ursprungsland / Country of origin	
		16. Tillståndnummer / Permit No.	17. Utfärdat den / Date of issue
	18. Senaste återexportland / Country of last re-export		
	19. Intygnummer / Certificate No.	20. Utfärdat den / Date of issue	
21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species			
22. Trivialnamn / Common name of species			
C	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/state of birth for live animals)	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity
		11. CITES-bilaga / CITES Appendix	12. EU-bilaga / EU Annex
		13. Ursprung / Source	14. Ändamål / Purpose
		15. Ursprungsland / Country of origin	
		16. Tillståndnummer / Permit No.	17. Utfärdat den / Date of issue
	18. Senaste återexportland / Country of last re-export		
	19. Intygnummer / Certificate No.	20. Utfärdat den / Date of issue	
21. Vetenskapligt artnamn / Scientific name of species			
22. Trivialnamn / Common name of species			
Underskrift / Signature [Signature] Erik Darny		Datum / Date Jönköping 2024-11-18	Officiell stämpel / Official stamp CITES security stamp no: 2133275
27. För tullens noteringar / For customs purposes only			Underskrift och officiell stämpel / Signature and official stamp:
	Kvantitet/nettovikt (kg) som importerats eller (åter)exporterats / Quantity/net mass (kg) actually imported or (re)-exported	Antal döda djur vid ankomst / Number of animals dead on arrival	Tulldokument / Customs document
A			Typ / Type:
B			Nummer / Number:
C			Datum / Date:

SJV E 0.2.2 Bilaga SV06 2019-01-23 6:00 (X 2)

EUROPEISKA UNIONEN / EUROPEAN UNION

Sökandens kopia / COPY for the holder	1. Exportör/Återexportör / Exporter/re-exporter	TILLSTÅNDINTYG / PERMIT/CERTIFICATE		Nr / No
	[Redacted]	☒ IMPORT ☐ EXPORT ☐ ÅTEREXPORT/RE-EXPORT ☐ ANNAT/OTHER:		[Redacted]
	6. Godkänd plats där levande exemplar av arter enligt bilaga A ska hållas / Authorized location for live specimens of Annex A species	 Konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter / Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora		
		4. Export-/Återexportland / Country of (re)-export		GUYANA
		5. Importland / Country of import		SVERIGE
		7. Utfärdande myndighet / Issuing Management Authority Statens Jordbruksverk, 55182 Jönköping		
	8. Beskrivning av exemplaren (inklusive märkning, kön, födelsedatum för levande djur) / Description of specimens (including marks, sex/date of birth for live animals)	9. Nettovikt (kg) / Net mass (kg)	10. Kvantitet / Quantity	
	ESH Eggshell		3	
		11. CITES-bilaga / CITES Appendix	12. EU-bilaga / EU Annex	13. Ursprung / Source
		II	B	W
		14. Ändamål / Purpose	S	
		15. Ursprungsland / Country of origin		
		GUYANA		
		16. Tillståndnummer / Permit No	17. Utfärdatiden / Date of issue	
		[Redacted]	2024-11-04	
		18. Senaste återexportland / Country of last re-export		
		19. Intygsnummer / Certificate No	20. Utfärdatiden / Date of issue	
	21. Vetenskapligt namn / Scientific name of species	Aratinga solstitialis		
	22. Trivialnamn / Common name of species	Solparakit		
	23. Särskilda villkor / Special conditions	Detta tillstånd är endast giltigt om det åtföljs av en bilaga med dnr [Redacted] utfärdad 2024-11-18.		
	Detta tillstånd/intyg är endast giltigt om levande djur transporteras i enlighet med konventionens riktlinjer för transport och förberedelse för transport av levande vilda djur, eller vid flygtransport i enlighet med de föreskrifter för levande djur som offentliggjorts av IATA. / This permit/certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulations published by the International Air Transport Association (IATA)			
	24. Export-/Återexportdokumentet från export-/återexportlandet / The (re)-export documentation from the country of (re)-export	25. Import / Export / Återexport / re-exportation		
	☒ har överlämnats till utfärdande myndighet / has been surrendered to the issuing authority ☒ måste överlämnas till det tullkontor som handlägger införseln / has to be surrendered to the border customs office of introduction	The ☒ import / ☐ export / ☐ re-exportation av ovan beskrivna varor tillåts härmed. / of the goods described above is hereby permitted.		
		Underskrift och officiell stämpel / Signature and official stamp:		
		Utfärdande tjänsteman / Name of issuing official: Erik Dalarud		
		Ort och datum / Place and date of issue: Jönköping 2024-11-18		
	26. Konossement/Flygfraktsedel nr / Bill of Lading/Air Waybill No:	27. För tullens noteringar / For customs purposes only		
		Tulldokument / Customs document Typ / Type: Nummer / Number: Datum / Date:		
		Kvantitet/nettovikt (kg) som importerats eller (åter)exporterats / Quantity/net mass (kg) actually imported or (re)-exported	Antal döda djur vid ankomsten / Number of animals dead on arrival	

S/JV E 9 22 SV08 2012-10 2016-08 4 000

3. Information och databaser i utlandet

Verksamhet	Namn på webbsida	Länk	Kommentar
Kew Gardens, UK	Medical Plant Names Services	Home page - Medicinal Plant Names Services	Databas för sökning på alla typer av namn för växter som används i medicinskt syfte. Även vetenskapliga synonymer.
Government of India	Vikaspedia	Habenaria intermedia — Vikaspedia	Databas för kunskap om produkter med mera från Indien.
USA National Geographic magazine	National Geographic	Everyday foods and cosmetics that use wild plants may be harming the environment (nationalgeographic.com)	Om hälsokost med mera uppdelat på olika kända växtgrupper och deras förmodade påverkan.

**Miljösamverkan
Sverige**